

Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Asia: U 53/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta” ja komission asetusehdotuksesta ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus talousarvion menojen seuranta- ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jatkossa tuloksellisuusasetus.

Lausunto Valtioneuvoston kirjelmä U 53/2025 vp

Tarkastusvaliokunta on pyytänyt valtiontalouden tarkastusvirastolta arviota siitä, parantaisivatko komission asetusehdotukset käytännössä EU-varojen käytön vaikuttavuutta ja toimeenpanon tehokkuutta sekä seurattavuutta. Mitä asetusehdotusten kansallisen ja EU-tason valmistelussa tulisi ottaa huomioon, jotta uudet seurantavelvoitteet toimisivat tarkoitetulla tavalla.

Tarkastusvaliokunnan tarkennetun pyynnön takia arviointia kohdistetaan erityisesti tuloksellisuusasetukseen.

Tuloksellisuusasetuksen tavoitteena on selkeän, luotettavan ja ajantasaisen tiedon saatavuus unionin talousarvion käytöstä ja sen tuella saavutetuista tavoitteista. Komission mukaan tämä on olennaisen tärkeää avoimuuden ja tilivelvollisuuden kannalta ja sen varmistamiseksi, että varat käytetään vaikuttavasti ja tehokkaasti. Tiedot ovat komission mukaan olennaisen tärkeitä myös päätöksenteon kannalta, sillä ne vahvistavat talousarvion ja EU:n politiikan painopisteiden välistä yhteyttä.

Tuloksellisuusasetusluonnoksen mukaan EU:n talousarvion tuloksellisuuden seurantaan käytetään yli 5 000:ta epäyhtenäistä ja yhdistämättömissä olevaa indikaattoria, koska eri ohjelmat toimivat eri järjestelmissä. Tuloksellisuusasetuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa horisontaalisten periaatteiden toteuttamista sekä parantaa varojen käytön läpinäkyvyyttä. Tuloksellisuusasetuksessa muodostettaisiin yhteinen tulosten esittämis- ja seurantakehikko.

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan tuloksellisuusasetuksen tavoitteet ovat perusteltuja ja toteutuksessaan edistävät myönteisesti Euroopan unionin varojen käytön läpinäkyvyyttä. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan myös tiedon saatavuuden parantaminen tuloksellisuusasetuksen 12 artiklassa kuvattun palveluväylän muodostamisen kautta on kannatettava uudistus.

Tuloksellisuusasetuksen yhtenä tavoitteena on vähentää EU-rahoituksen hallinnollista taakkaa. Tuloksellisuusindikaattorit määriteltäisiin tukitoimialoittain. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltiolla tulisi olla seuraanta- ja raportointijärjestelmä tuloksellisuuden seuraamiseksi ja seuraanta- ja tuloksellisuuskehyksen osatekijöitä koskevien tietojen lähettämiseksi. Tuloksellisuusasetuksen osalta komissio ennakoii, että talousarvion menojen seuranta- ja tuloksellisuutta koskevista säännöistä tulisi nykyistä yksinkertaisempia, johdonmukaisempia ja vähemmän rasittavia aiheuttavia.

Tarkastusvirasto yhtyy valtioneuvoston tekemään alustavaan arvioon siitä, että perustelut vaikuttavat asianmukaisilta. Hallinnollisen takaa- ja keventymisen ja toisaalta tuloksellisuusasetuksen mukaisen seuranta- ja raportointijärjestelmän muodostaman uuden hallinnollisen taakan määrä ratkeaa vasta toteutusvaiheessa. Jatkovalmistelussa on keskeistä vaikuttaa siihen, että hallinnollista taakkaa saadaan vähennettyä kuitenkin siten, että tilivelvollisuus varojen tosiasiallisesta käytöstä myös säilyy.

Tarkastusvirasto pitää myönteisenä, että varojen käytön tuloksellisuutta pyritään parantamaan ja kytkemään varainkäyttö sille asetettuihin tavoitteisiin. Yleisesti ottaen voidaan arvioida, että indikaattoreiden ja tiedonkeruiden merkitys korostuisi, koska tavoitteiden toteutuminen vaikuttaisi suoraan komission maksuihin Suomelle. Tavoitteiden ja niiden seuraamiseksi käytettävien indikaattorien tulisi olla mahdollisimman selkeitä ja ennakoitavia. Lisäksi jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että seurantajärjestelmiin ei muodostuisi olennaista päällekkäisyyttä.

Tuloksellisuusasetuksessa määritellään horisontaaliset periaatteet (Ilmaston ja luonnon monimuotoisuus, ei merkittävää haittaa ympäristötavoitteille, sosiaalipolitiikka, sukupuolten tasa-arvo) Tarkastusvirasto pitää kannatettavana ja selkeyttävänä sitä, että tuloksellisuusasetuksessa määritellään keskeiset horisontaaliset periaatteet EU-rahoituksen osalta.

Lisätietoja antavat:

johtaja Jaakko Eskola, jaakko.eskola@vtv.fi, 040 731 5403